CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **M-200**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny *Formuła 2023*

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE (22)

dla:
1) absolwentów, **którzy rozpoczęli kształcenie w 2022 r., i ukończyli w 2026 r.**:
   a) **4-letnie liceum ogólnokształcące**
   b) **szkołę artystyczną** realizującą program 4-letniego liceum ogólnokształcącego
2) osób, które posiadają świadectwo ukończenia 4-letniego liceum ogólnokształcącego na podstawie **egzaminów eksternistycznych**
3) absolwentów **ponadpodstawowych szkół średnich**
4) absolwentów oddziałów międzynarodowych w 4-letnim albo 3-letnim liceum ogólnokształcącym, posiadających **dyplom IB** (*International Baccalaureate*)
5) osób, które posiadają świadectwo lub inny dokument – potwierdzające wykształcenie średnie lub średnie branżowe – wydane **za granicą**, ale nieuprawniające do podjęcia studiów w Rzeczypospolitej Polskiej

Poziom rozszerzony

ARKUSZ POKAZOWY

Symbol arkusza
MWHP-R0-**200**-2604

DATA: **kwiecień 2026 r.**

CZAS TRWANIA: **do 210 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 43 strony (zadania 1–18).
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Symbol zamieszczony przy zadaniu zamkniętym oznacza, że rozwiązanie tego zadania musisz przenieść na kartę odpowiedzi. Ocenie podlegają wyłącznie odpowiedzi zaznaczone na karcie odpowiedzi.
4. Odpowiedzi do zadań zamkniętych oznaczonych symbolem zaznacz na karcie odpowiedzi w części przeznaczonej dla zdającego:
   - zamaluj ■ pola do tego przeznaczone
   - błędne zaznaczenie otocz kółkiem ◉ i zaznacz właściwe.
5. Odpowiedzi do pozostałych zadań zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
6. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
7. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
8. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
9. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.

Zadanie 1.

Tekst 1. Fragment ustawy z dnia 17 marca 1921 r. – *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*

Artykuł 87.
Obywatel polski nie może być równocześnie obywatelem innego państwa.
Artykuł 88.
Obywatelstwo polskie nabywa się:
a) przez urodzenie z rodziców, mających obywatelstwo polskie,
b) przez nadanie obywatelstwa ze strony powołanej władzy państwowej.

Dz.U. z 1921 r. nr 44 poz. 267.

Tekst 2. Fragment ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego

Art. 5. […] Dzieci rodziców niewiadomych, urodzone lub znalezione na obszarze Państwa Polskiego, uważane będą za obywateli polskich, o ile nie wykaże się ich inne obywatelstwo.
Art. 12. O nadaniu i utracie obywatelstwa polskiego rozstrzyga Minister Spraw Wewnętrznych […].

Dz.U. z 1920 r. nr 7 poz. 44.

Zadanie 1.1. (1 pkt)

Uzasadnij, że na podstawie podanych tekstów można było uzyskać obywatelstwo polskie po powołaniu się na prawo ziemi. W odpowiedzi odwołaj się do właściwego przepisu prawa.

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (2 pkt)

Podaj dwa podobieństwa i dwie różnice między przytoczonymi przepisami prawa z okresu międzywojennego a obecnymi uregulowaniami prawnymi w zakresie obywatelstwa polskiego.

Podobieństwo 1.:

.....

.....

Podobieństwo 2.:

.....

.....

Różnica 1.:

- regulacje prawne z dwudziestolecia międzywojennego:

.....

.....

- regulacje prawne obecnie obowiązujące:

.....

.....

Różnica 2.:

- regulacje prawne z dwudziestolecia międzywojennego:

.....

.....

- regulacje prawne obecnie obowiązujące:

.....

.....

Zadanie 2.

Zapoznaj się z poniższym fragmentem załącznika do uchwały Rady Gminy Linia z dnia 23 marca 2012 r. Z załącznika usunięto nazwę języka pomocniczego.

WNIOSEK

o wpisanie gminy do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy

Gmina	**LINIA** ..... /nazwa/
Powiat	**WEJHEROWSKI** ..... /nazwa/
Województwo	**POMORSKIE** ..... /nazwa/
Ogólna liczba mieszkańców Gminy	**Liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy**
5940	**1969**
Język pomocniczy	..... /nazwa/

bip.gminalinia.com.pl

Zadanie 2.1. (1 pkt)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A., B. albo C. oraz odpowiedź 1., 2. albo 3.

Wniosek Rady Gminy Linia dotyczy języka

A.	niemieckiego,	który ma w Polsce status języka	**1.**	regionalnego.
B.	kaszubskiego,		**2.**	mniejszości etnicznej.
C.	łemkowskiego,		**3.**	mniejszości narodowej.

Zadanie 2.2. (1 pkt)

Uzupełnij zdanie. Wpisz wartość liczbową.

Język pomocniczy może być używany jedynie w gminach, w których liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, jest niemniejsza niż …… ogólnej liczby mieszkańców gminy, i które zostały wpisane do Urzędowego Rejestru Gmin, w których używany jest język pomocniczy.

Zadanie 3. (1 pkt)

CBOS od wielu lat przeprowadza badania dotyczące zaufania społecznego. Poniższa tabela przedstawia zmiany w jego poziomie wśród Polaków w latach 2006–2022.

Ogólny wskaźnik zaufania – zmiany w czasie

Wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022
	odsetki badanych								
Bardzo duża nieufność, ostrożność (-3)	26	18	21	19	25	22	25	18	22
Średnia nieufność (-2)	15	13	13	15	14	15	15	14	17
Niewielka nieufność (-1)	27	29	28	29	25	26	26	30	25
Postawa ambiwalentna[1] (0)	10	10	9	10	8	9	7	10	11
Niewielka ufność (+1)	13	18	16	16	16	15	13	15	14
Średnia ufność (+2)	4	6	5	3	4	5	3	5	4
Bardzo duża ufność, otwartość (+3)	5	6	8	9	8	8	8	8	7
Średnia wartość na skali od -3 do +3	**-0,98**	**-0,62**	**-0,66**	**-0,64**	**-0,79**	**-0,72**	**-0,89**	**-0,66**	**-0,83**

Zaufanie społeczne, „Komunikat z Badań CBOS" 2022, nr 37, s. 5.

[1] Postawa ambiwalentna – dwuwartościowość uczuć, sprzeczne, przeciwstawne odczucia.

Na podstawie informacji zamieszczonych w tabeli oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W latach 2014–2022 odsetek badanych przejawiających postawę ambiwalentną systematycznie wzrastał.	**P**	**F**
W latach 2018–2020 odsetek badanych przejawiających bardzo dużą nieufność zmalał o 7 punktów procentowych.	**P**	**F**

Zadanie 4. (1 pkt)

O kapitale społecznym

Kapitał społeczny to wartość określona w takich „walutach” jak relacje i zaufanie. Ich poziom przekłada się na korzyści – ekonomiczne i społeczne – jakie dana grupa może osiągać. Słowem, im lepsze i gęstsze mamy relacje, im wyższy poziom zaufania, tym skuteczniej działamy i adaptujemy się do zmieniającej się sytuacji. Kapitał społeczny jest szczególnie ważny w świecie pełnym kryzysów i gwałtownych zmian.

Od jego poziomu zależy to, czy miejsce i społeczeństwo, w którym żyjemy, jest lepszym czy gorszym środowiskiem do działania, a co za tym idzie – jak możemy być produktywni, jaki wysiłek wiąże się z naszymi działaniami i, koniec końców, jak nam się żyje. Kapitał społeczny to również poczucie, że coś nas łączy, że stanowimy wspólnotę i możemy liczyć na innych. W praktyce otacza nas morze danych o kapitale społecznym. Wyzwanie polega tylko na tym, żeby potrafić je „złowić” i odczytać.

Nie(d)oceniony zasób. Kapitał społeczny Polek i Polaków zbadany!, publicystyka.ngo.pl

Na podstawie przytoczonego tekstu podaj dwa zagrożenia wynikające z niskiego poziomu kapitału społecznego.

- .....

.....

.....

- .....

.....

.....

Zadanie 5.

Fragment reportażu dotyczącego sytuacji Polaków w jednym z krajów Ameryki Łacińskiej

Supermarket Andrzejewski. Apteka Farmapolska. Baner firmy projektowej o nazwie Guarani[1] wprawdzie, ale z charakterystycznym logotypem w kształcie orzełka w koronie […].
Na niektórych nieruchomościach tabliczki z napisem „Firma Niwiński sprzedaje". Sklep motoryzacyjny Polacos Motos. A w parku w centrum miasta, tuż przed kościołem, pomnik Jana Pawła II […].

T. Pindel, *Za horyzont.* […] *latynoamerykańskie przygody*, Kraków 2018, s. 53.

[1] Guarani – plemię Indian Ameryki Południowej, posługujące się językiem *guarani*.

Zadanie 5.1. (1 pkt)

Uzasadnij, że powyższy tekst opisuje społeczność <u>polską</u>.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.2. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa Ameryki Łacińskiej, w którym znajduje się największe skupisko Polaków.

.....

Zadanie 5.3. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy osoby polskiego pochodzenia mieszkające w krajach Ameryki Łacińskiej mogą ubiegać się o wydanie im Karty Polaka. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (1 pkt)

O pewnej ideologii

Dla Charlesa Fouriera podstawową komórką ustroju społecznego opartego na zrzeszaniu się miała być falanga. Falanga stanowiła osiedle rolniczo-przemysłowe […] oparte na pracy uspołecznionej. Falanga była jednocześnie zrzeszeniem wytwórców i konsumentów. Robert Owen opowiadał się za stworzeniem wspólnoty bazującej na miłości i współpracy. Uważał, że szczęście każdego człowieka zależy od szczęścia innych.

M. Urban, *Indywidualizm – kolektywizm a ideologie polityczne*, „Studia Politologiczne" 17 (2010), s. 166.

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A., B. albo C. oraz odpowiedź 1. albo 2.

Powyższy tekst dotyczy ideologii

A.	liberalnej,	w której dominują postawy	**1.**	kolektywistyczne.
B.	socjalistycznej,			
C.	nacjonalistycznej,		**2.**	indywidualistyczne.

Zadanie 7.

Fragment tekstu z 1903 r.

Prusacy, chcąc nas wytępić doszczętnie, wyświadczyli nam usługę dziejowej doniosłości, mianowicie wytworzyli w swym zaborze warunki przyśpieszonego przekształcania nas na społeczeństwo czynne, pełne energii bojowej, zdolne do zdobywania sobie bytu w najcięższych warunkach. Zmusili oni i zmuszają coraz bardziej zachodni odłam naszego narodu do wydobycia z siebie tych zdolności, tych sił, które są potrzebne do istnienia nie tylko dzisiaj, ale które jedynie umożliwiają nam w przyszłości zdobycie samoistnego bytu politycznego i utrzymanie żywotnego, silnego państwa polskiego. Gdy się patrzy na swój naród nie z punktu widzenia jego marzeń o spokojnej wegetacji w chwili obecnej, pod panowaniem trzech rządów obcych, ale z myślą o zdobyciu w przyszłości pełnego życia narodowego w niepodległym państwie polskim, wtedy nie wpada się w rozpacz wobec konieczności walki, […] ale przeciwnie, patrzy się na tę walkę w znacznej mierze jako na dobroczynny ogień, przez który musi przejść nasz miękki, „kobiecy" naród, ażeby się zahartować.

[…], *Myśli nowoczesnego Polaka*, Krzeszowice 2011, s. 45.

Zadanie 7.1. (1 pkt)

Podaj nazwę ideologii, z której perspektywy został napisany powyższy tekst. Odpowiedź uzasadnij.

Nazwa ideologii: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 7.2. (1 pkt)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Osoba reprezentująca ideologię prezentowaną w tekście to

A. Józef Piłsudski.

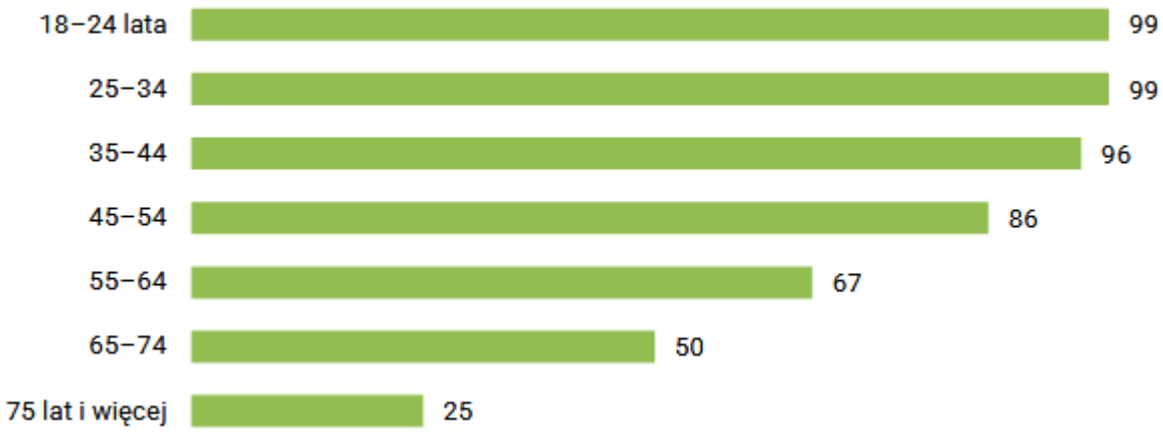
B. Roman Dmowski.

C. Ignacy Daszyński.

D. Róża Luksemburg.

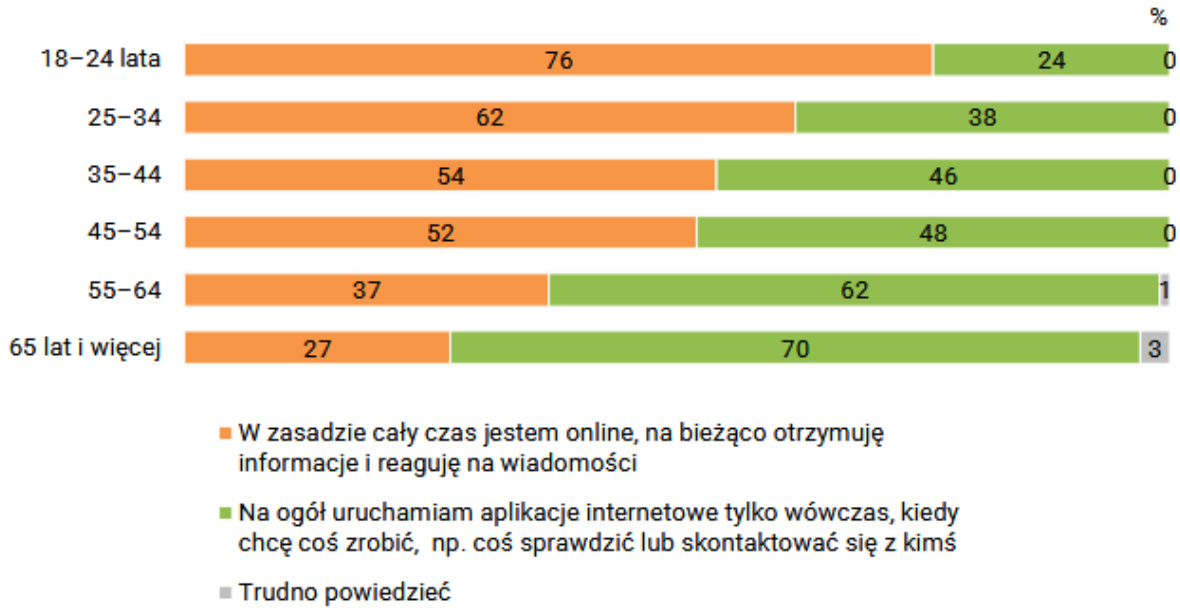
Zadanie 8.

Wykres 1. Odsetki korzystających z internetu wśród osób w poszczególnych grupach wiekowych.

Korzystanie z internetu w 2024 roku, „Komunikat z Badań CBOS” 2024, nr 70, s. 2.

Wykres 2. Odpowiedzi użytkowników internetu na pytanie: Który z opisów najlepiej pasuje do Pana(i) sposobu korzystania z internetu w celach niezwiązanych z pracą zawodową?

Korzystanie z internetu w 2024 roku, „Komunikat z Badań CBOS" 2024, nr 70, s. 7.

Zadanie 8.1. (1 pkt)

Podaj dwie różnice w korzystaniu z internetu przez najmłodszych i przez najstarszych jego użytkowników. W odpowiedzi powołaj się na dane liczbowe z obydwu wykresów.

Różnica z wykresu 1.:

.....

.....

.....

.....

Różnica z wykresu 2.:

.....

.....

.....

.....

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 8.2. (2 pkt)

Podaj dwie korzyści i dwa zagrożenia wynikające ze sposobu korzystania z internetu przedstawionego na wykresie 2., polegającego na byciu przez cały czas online.

Korzyści:

- .....

.....

- .....

.....

Zagrożenia:

- .....

.....

- .....

.....

Zadanie 9.

Zarządzenie Wójta Gminy Brańsk

Elektronicznie podpisany przez:
Tomasz Stygański
dnia 26 lipca 2024 r.

ZARZĄDZENIE NR 35/2024
WÓJTA GMINY BRAŃSK

z dnia 25 lipca 2024 r.

w sprawie zaciągnięcia kredytu długoterminowego

Na podstawie art. 89 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (t. j. z Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, zm. poz. 1273, 1407, 1429, 1641, 1693, 1872) oraz § 13 pkt. 1 Uchwały Nr XXLII/343/2023 Rady Gminy Brańsk z dnia 29 grudnia 2023 roku w sprawie uchwalenia budżetu gminy na 2024 rok zarządzam, co następuje:

§ 1. Postanawiam zaciągnąć kredyt długoterminowy w kwocie 4.677.918,00 zł z przeznaczeniem na pokrycie planowanego deficytu budżetu.

§ 2. Spłata kredytu nastąpi w latach 2025-2030 z dochodów własnych gminy.

§ 3. Zabezpieczenie kredytu stanowić będzie weksel in blanko wraz z deklaracją wekslową.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wójt Gminy Brańsk

Tomasz Stygański

samorzad.gov.pl

Zadanie 9.1. (1 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zarządzenie Wójta Gminy Brańsk nr 35/2024 jest przykładem aktu z dziedziny prawa cywilnego.	**P**	**F**
Zarządzenie Wójta Gminy Brańsk nr 35/2024 może zostać uchylone przez Radę Gminy Brańsk.	**P**	**F**

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 9.2. (1 pkt)

Uzasadnij, że Zarządzenie Wójta Gminy Brańsk nr 35/2024 jest zgodne z prawem.

.....

.....

.....

Zadanie 9.3. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy teza *Zarządzenia mogą być wydawane tylko przez organy samorządu terytorialnego* jest prawdziwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obowiązujących uregulowań prawnych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 9.4. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy gmina Brańsk, której dotyczy tekst, jest gminą miejską czy wiejską. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 10.

Tekst 1. Fragment Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 11. 1. Przyjęcie w referendum Konstytucji następuje wówczas, gdy opowiedziała się za nią większość biorących udział w głosowaniu.
2. Prezydent podpisuje przyjętą w referendum Konstytucję i zarządza jej niezwłoczne ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Dz.U. z 1992 r. nr 67 poz. 336.

Tekst 2. Fragment Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 125. 1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.
3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.

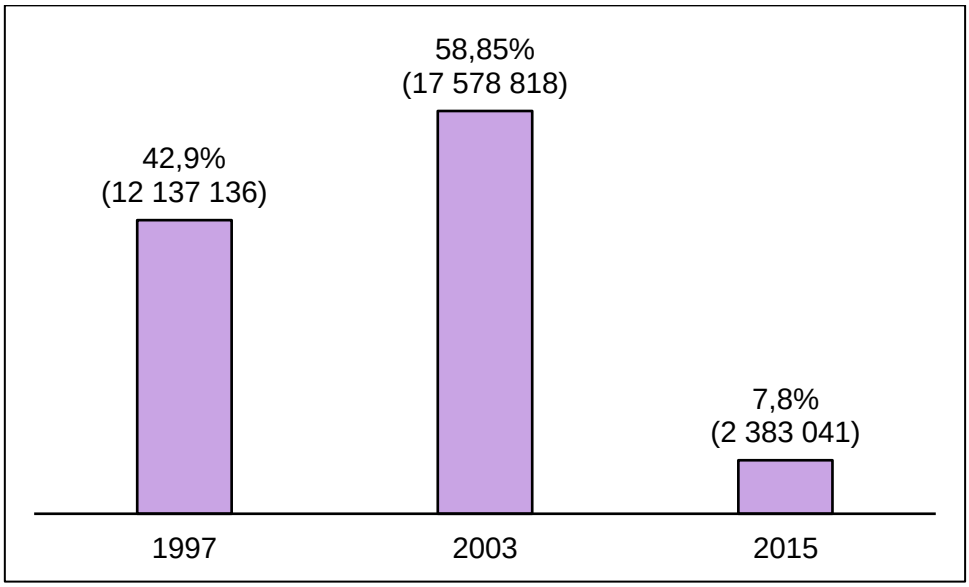
Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z późn. zm. (stan prawny na dzień 2 grudnia 2025 r.).

Tekst 3. Fragment ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym

Art. 4. 1. Referendum wyznacza się na dzień wolny od pracy.
2. Głosowanie w referendum może być przeprowadzone w ciągu jednego albo dwóch dni.
3. Jeżeli głosowanie w referendum przeprowadza się w ciągu dwóch dni, termin głosowania określa się na dzień wolny od pracy oraz dzień go poprzedzający.

Dz.U. z 2025 r. poz. 300 (stan prawny na dzień 2 grudnia 2025 r.).

Wykres. Dane o frekwencji w referendach ogólnopolskich w latach 1997–2015

Dz.U. z 1997 r. nr 54 poz. 353; Dz.U. z 2003 r. nr 103 poz. 953; Dz.U. z 2015 r. poz. 2035.

Zadanie 10.1. (1 pkt)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A., B. albo C. oraz odpowiedź 1. albo 2.

Referendum z 2003 r. dotyczyło

A.	powszechnego uwłaszczenia,	i trwało	**1.**	jeden dzień.
B.	przyjęcia *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*,		**2.**	dwa dni.
C.	wstąpienia Polski do Unii Europejskiej,			

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 10.2. (1 pkt)

Podaj imię i nazwisko Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który podpisał ustawę, której fragment przytoczono w tekście 1.

.....

Zadanie 10.3. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę. Przy podanych referendach zaznacz, czy ich wynik był wiążący, oraz uzasadnij swój wybór, powołując się na odpowiednie przepisy prawa.

Referendum z 1997 r.		**Referendum z 2015 r.**	
Czy wynik był wiążący?			
tak	nie	tak	nie
Uzasadnienie			

Zadanie 10.4. (1 pkt)

Uzupełnij zdanie. Wpisz nazwy dwóch organów państwa (1.) i (2.).

Zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi, prawo do zarządzenia referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa mają **(1.)** ……..…… oraz **(2.)** ……..……..... za zgodą Senatu.

Zadanie 11.

Tekst 1. Fragment artykułu popularnonaukowego

Celem lidera CDU było zwycięstwo z taką przewagą nad pozostałymi partiami, aby uniknąć konieczności stworzenia koalicji trójpartyjnej. Merz publicznie wykluczył współpracę chadecji z AfD oraz wariant rządu mniejszościowego. Wyniki wyborów wskazują, że kolejny rząd stworzy tzw. wielka koalicja CDU/CSU z SPD.

Ł. Jasiński, […] *po wyborach do* […], www.pism.pl

Tekst 2. Fragment konstytucji jednego z państw

Artykuł 60
(1) Prezydent Federalny jest wybierany przez Naród w wyborach równych, bezpośrednich, w głosowaniu tajnym [...]. Nakaz udziału w wyborach obowiązuje w krajach, gdzie tak stanowią ustawy krajowe [...].
(2) Wybrany zostaje ten, kto uzyskał więcej niż połowę wszystkich ważnych głosów. Jeżeli nie ma takiej większości, odbywa się druga tura wyborów. […]
(3) Wybrany na urząd Prezydenta Federalnego może być tylko ten, kto posiada prawo wybierania do Rady Narodowej i przed 1 stycznia roku wyborów przekroczył 35 lat. Wyłączeni są członkowie domów panujących oraz rodów, które kiedykolwiek rządziły.
(4) Urzędowe wyniki wyborów prezydenckich ogłasza Kanclerz Federalny.
(5) Kadencja Prezydenta Federalnego trwa sześć lat. Powtórny wybór na bezpośrednio następującą kadencję jest dopuszczalny tylko raz.

Konstytucja […], tłum. P. Czarny, B. Naleziński, Warszawa 2004, www.sejm.gov.pl

Tekst 3. Fragment konstytucji jednego z państw

Artykuł 54
(1) Prezydenta Federalnego wybiera Zgromadzenie Federalne bez przeprowadzania debaty. Wybrany może być każdy [obywatel], któremu przysługuje prawo wyborcze do Bundestagu i ukończył czterdziesty rok życia.
(2) Kadencja Prezydenta Federalnego trwa pięć lat. Ponowny bezpośredni wybór dopuszczalny jest tylko raz.

Konstytucja […], tłum. B. Banaszak, A. Malicka, Warszawa 2008, www.sejm.gov.pl

Zadanie 11.1. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy sytuacja opisana w tekście 1. odnosi się do państwa, którego przepisy konstytucyjne przytoczono w tekście 2., czy – w tekście 3. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do materiałów źródłowych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 11.2. (2 pkt)

Podaj trzy różnice między polskimi współczesnymi uregulowaniami konstytucyjnymi a przepisami konstytucyjnymi przytoczonymi w tekście 2.

Różnica 1.:

- przepis konstytucyjny z tekstu 2.:

.....

.....

.....

- polski współczesny przepis konstytucyjny:

.....

.....

.....

.....

Różnica 2.:

- przepis konstytucyjny z tekstu 2.:

.....

.....

.....

.....

- polski współczesny przepis konstytucyjny:

.....

.....

.....

.....

Różnica 3.:

- przepis konstytucyjny z tekstu 2.:

.....

.....

.....

.....

- polski współczesny przepis konstytucyjny:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11.3. (1 pkt)

Rozstrzygnij, czy w tekście 2. w art. 60 (2) jest mowa o większości względnej czy o większości bezwzględnej. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 12.

Fragment Konstytucji 3 Maja

VII. Król, władza wykonawcza
[…] Przeto każda ze straży rezolucja pod imieniem królewskim i z podpisem ręki jego wychodzić będzie, powinna jednak być podpisana także przez jednego z ministrów, zasiadających w straży, i tak podpisana do posłuszeństwa wiązać będzie […]. W przypadku, gdyby żaden z ministrów zasiadających decyzji podpisać nie chciał, król odstąpi od tej decyzji.

biblioteka.sejm.gov.pl

Zadanie 12.1. (2 pkt)

Uzupełnij zdania. Wpisz nazwy: instytucji prawnej (1.) oraz organu władzy (2.).

Podpis złożony przez jednego z ministrów pod rezolucją królewską znajdujący się w artykule VII Konstytucji 3 Maja to **(1.)** ……..... . Na mocy obowiązującej *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* do ważności części aktów urzędowych Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wymagany jest podpis **(2.)** ……... .

Zadanie 12.2. (1 pkt)

Uzasadnij, że według obowiązujących uregulowań prawnych w Polsce nie pod wszystkimi aktami głowy państwa wymagany jest dla ich ważności dodatkowy podpis.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13. (1 pkt)

O początkach gospodarki kapitalistycznej w Polsce

Jednym z pierwszych posunięć nowego ministra finansów, gdy wszedł do gmachu przy ul. Świętokrzyskiej, była likwidacja departamentu cen. Wtedy oznaczało to, że państwo przestaje ustalać ceny na wszystko: od węgla do papieru toaletowego. Ceny, zwłaszcza żywności, w PRL musiały być niskie, polityczne. […] Pełną parą pracowały tylko maszyny w Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych, drukując banknoty z coraz większą liczbą zer. [...] Częścią [tego] planu [...] było wprowadzenie wymienialności złotego. Własna waluta nie była wtedy przez rodaków szanowana.

J. Solska, […] *Czarny i Biały*, „Polityka”, nr 13 (2025), s. 42–43.

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A., B. albo C. oraz odpowiedź 1. albo 2.

Nowym ministrem finansów wspomnianym w tekście był, powołany w 1989 r.,

A.	Jacek Kuroń,	pełniący swoją funkcję w gabinecie	**1.**	Waldemara Pawlaka.
B.	Leszek Miller,			
C.	Leszek Balcerowicz,		**2.**	Tadeusza Mazowieckiego.

Zadanie 14.

Tekst. Fragment traktatu międzynarodowego

Artykuł 5
Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim, i dlatego zgadzają się, że jeżeli taka zbrojna napaść nastąpi, to każda z nich, w ramach wykonywania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, uznanego na mocy artykułu 51 Karty Narodów Zjednoczonych, udzieli pomocy Stronie lub Stronom napadniętym, podejmując niezwłocznie, samodzielnie jak i w porozumieniu z innymi Stronami, działania, jakie uzna za konieczne, łącznie z użyciem siły zbrojnej, w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego […].

Dz.U. z 2000 r. nr 87 poz. 970. (stan prawny na dzień 2 grudnia 2025 r.).

Flaga organizacji międzynarodowej

www.gov.pl

Zadanie 14.1. (1 pkt)

Rozpoznaj organizację międzynarodową, której funkcjonowanie reguluje traktat z tekstu, oraz organizację międzynarodową, której flagę zamieszczono powyżej.

Organizacja, której funkcjonowanie reguluje traktat z tekstu: .....

Organizacja, której flagę zamieszczono powyżej: .....

Zadanie 14.2. (1 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Organizacja międzynarodowa, której funkcjonowanie reguluje traktat z tekstu, powstała wcześniej niż organizacja międzynarodowa, której flagę zamieszczono powyżej.	**P**	**F**
Wszyscy sąsiedzi Polski należą do organizacji międzynarodowej, której flagę zamieszczono powyżej.	**P**	**F**

Zadanie 14.3. (1 pkt)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Polska została członkiem organizacji, której funkcjonowanie reguluje traktat z tekstu, kiedy Prezesem Rady Ministrów był

A. Jerzy Buzek.

B. Marek Belka.

C. Józef Oleksy.

D. Włodzimierz Cimoszewicz.

Zadanie 15.

Mapa. Uczestnicy pewnego formatu międzynarodowego (państwa zaznaczone na zielono)

Tekst. O formacie międzynarodowym

[Ten format międzynarodowy] obchodzi[ł] w [2025] roku dziesiątą rocznicę powstania. Jubileuszowy szczyt m[iał] nie tylko symbolicznie domknąć dekadę regionalnej współpracy, ale też wyznaczyć kierunki jej dalszego rozwoju. [Jego] [p]owołanie […] zainicjowali prezydenci Polski Andrzej Duda i Chorwacji Kolinda Grabar-Kitarović podczas spotkania przywódców państw regionu na marginesie Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku w 2015 r. Rok ten jest uznawany za początek [tej] współpracy […]. Obecnie na liście Projektów Priorytetowych […] znajdują się 143 przedsięwzięcia realizowane w ramach trzech kategorii infrastrukturalnych: transportowej, energetycznej i cyfrowej.

Rusza ważny szczyt w Warszawie. Będzie obecny członek gabinetu Trumpa, www.onet.pl

Zadanie 15.1. (1 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Polska i Chorwacja, wymienione w tekście, przystąpiły do Unii Europejskiej w tym samym roku.	**P**	**F**
Walutą wszystkich zaznaczonych na zielono sąsiadów Polski jest euro.	**P**	**F**

Zadanie 15.2. (1 pkt)

Podaj nazwy dwóch państw zaznaczonych na mapie kolorem zielonym, które odzyskały niepodległość poprzez odłączenie się od Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

- .....
- .....

Pozostała część zadania na następnej stronie.

Zadanie 15.3. (1 pkt)

Podaj nazwę formatu międzynarodowego przedstawionego w tekście, a następnie rozstrzygnij, czy mapa dotyczy tego samego formatu co tekst.

Nazwa: .....

Rozstrzygnięcie: .....

Zadanie 16. (2 pkt)

O końcu historii

Fukuyama pisze, że „jesteśmy, być może, świadkami nie po prostu końca zimnej wojny, czy też przemijania pewnego szczególnego okresu w powojennej historii świata, lecz końca historii jako takiej, to jest – końcowego punktu ideologicznej ewolucji ludzkości i uniwersalizacji zachodniej liberalnej demokracji jako ostatecznej formy rządu". […] Fukuyama widzi dwa źródła ewentualnych przyszłych kłopotów liberalizmu: religię i nacjonalizm. Jednakże – jego zdaniem – ani wyraźne ożywienie fundamentalizmu religijnego, ani ruchów nacjonalistycznych nie jest w stanie zagrozić liberalizmowi (tj. nie tworzą one takich „sprzeczności", które nie mogłyby zostać rozwiązane w jego obrębie). Zatem koniec historii. Nie tylko koniec globalnych konfliktów ideologii oferujących konkurencyjne modele rzeczywistości społecznej, lecz także stopniowy zanik takich konfliktów między państwami, które rozstrzygane są przez wojny. Świat liberalny to świat pokoju, w naturze państw liberalnych leży mediowanie wszelkich konfliktów (nie było dotąd wojen między państwami demokracji liberalnej). Konkluzja ta jednak wcale nie nastraja Fukuyamy radośnie. Końcowy akapit jego artykułu przynosi wniosek tyleż zaskakujący, ileż niemiły: „koniec historii będzie bardzo smutną epoką". W tym okresie „nie będzie ani sztuki, ani filozofii, a tylko stała opieka nad muzeum ludzkiej historii".

Na podstawie: M.N. Jakubowski, *Hegel, Fukuyama i koniec historii*, „Edukacja Filozoficzna", nr 13 (1992), s. 246.

Sformułuj dwa kontrargumenty do twierdzenia Fukuyamy o końcu historii.

Kontrargument 1.:

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrargument 2.:

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17.

O sytuacji w Afryce Środkowej

Przez kolejnych 30 lat Kongo trwało w stanie letargu, z którego wybudziło je ludobójstwo w sąsiedni[m kraju], kiedy ludność Hutu zamordowała ok. 800 tys. swoich sąsiadów, Tutsi. Rozlew krwi przerwało dopiero wkroczenie […] tutsyjskiej partyzantki […] do Kigali, co z kolei wywołało *exodus* ok. 2 mln Hutu – wśród których były dziesiątki tysięcy sprawców ludobójstwa – do wschodniego Konga. Kryzys uchodźczy uruchomił lawinę wydarzeń, która doprowadziła do wybuchu pierwszej wojny kongijskiej.

T. Targański, *Klątwa Conrada*, „Polityka", nr 8 (2025), s. 63.

Zadanie 17.1. (1 pkt)

Podaj nazwę państwa, w którym doszło do ludobójstwa opisanego w tekście.

.....

Zadanie 17.2. (1 pkt)

Podaj nazwy dwóch polskich organizacji zajmujących się pomocą ofiarom wojen domowych.

- .....
- .....

Zadanie 18. (7 pkt)

Tekst 1. Definicje

Samorządność jest metodą edukacyjną i wychowawczą, zakładającą, że samostanowienie o sobie i oddawanie odpowiedzialności młodym ludziom pozwala wykształcić wiele postaw i umiejętności niemożliwych do przekazania innymi sposobami (odpowiedzialność za swoje otoczenie, gotowość do współpracy z innymi, zaufanie do innych ludzi, umiejętność wyrażania swojego zdania […] itp.).

Samorząd uczniowski jest jednym z 4 organów szkoły, obok dyrektora, rady pedagogicznej i rady rodziców, zrzeszającym wszystkich uczniów i uczennice szkoły, posiadającym uchwalony przez ogół uczniów regulamin regulujący sposób wyboru i działania organów samorządu. Prawo oświatowe nie daje samorządowi zbyt wielu twardych kompetencji – w większości spraw jest zależny od zgody dyrekcji szkoły.

Dobry samorząd uczniowski to taki, w którym jak największa grupa uczniów i uczennic czuje, że ma lub może mieć wpływ na to, co dzieje się w szkole. Dobry samorząd to samorząd słuchający – umożliwiający wszystkim uczniom i uczennicom zaangażowanie się lub wyrażanie swojej opinii.

angazuj.ceo.org.pl

Tekst 2. Regulamin Szkolnego Budżetu Obywatelskiego dla szkół ponadpodstawowych Miasta Radomia na rok 2025

§1 […]
1. Celem konsultacji społecznych pn. Szkolnego Budżetu Obywatelskiego jest budowanie świadomości uczniów szkół ponadpodstawowych dla których organem prowadzącym jest Gmina Miasta Radomia, oraz podejmowanie przez nich decyzji o wyborze projektów do realizacji w ramach części Budżetu Gminy Miasta Radomia.
2. Przedmiotem konsultacji społecznych dotyczących Szkolnego Budżetu Obywatelskiego będzie część Budżetu Gminy Miasta Radomia.
3. Dla każdej szkoły przeznacza się kwotę 20 000 zł […].
4. Wyżej wymieniona kwota przeznaczona będzie do dyspozycji uczniów szkół ponadpodstawowych dla których organem prowadzącym jest Gmina Miasta Radomia działających na terenie miasta […].

5. Przedstawienie założeń Szkolnego Budżetu Obywatelskiego, zapoznanie z jego regulaminem, odbędzie się na zebraniu dyrektorów i wychowawców z uczniami poszczególnych szkół […].
6. W ramach Szkolnego Budżetu Obywatelskiego mogą być proponowane zadania – projekty kwalifikujące się w jednym z czterech typów:
a) zakupy (np. wyposażenie przestrzeni na terenie szkoły, która służy uczniom),
b) wydarzenia i inicjatywy (np. działania na rzecz uczniów szkoły, mieszkańców Miasta Radomia, warsztaty, pokazy talentów),
c) zadania bieżące (w tym remonty i zakupy),
d) zadania inwestycyjne, niewymagające uzyskania decyzji pozwolenia na budowę.
7. Zgłaszane projekty muszą spełniać następujące warunki:
a) muszą być zgodne z prawem oraz statutowymi zadaniami szkoły,
b) efekty zrealizowanych zadań powinny być dostępne dla ogółu społeczności szkolnej,
c) muszą uwzględniać wszystkie koszty związane z ich realizacją,
d) być możliwe do zrealizowania w jednym roku budżetowym,
e) być zgodne z prawem, w tym z prawem lokalnym, a w szczególności z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta Radomia,
f) uwzględniać kryterium gospodarności tzn. racjonalności gospodarowania środkami publicznymi,
g) muszą być możliwe do realizacji pod względem technicznym i finansowym, z uwzględnieniem obowiązujących norm i przepisów,
h) nie mogą być realizowane na innych terenach niż tereny Gminy Miasta Radomia będąc[e] w administracji danej szkoły […].

§2 […]
1. Propozycje projektów do zrealizowania w ramach Szkolnego Budżetu Obywatelskiego mogą zgłosić wyłącznie uczniowie klas danej szkoły ponadpodstawowej.
2. Procedurę zgłaszania propozycji projektów do zrealizowania w danej szkole i ich weryfikacji przeprowadzi dyrektor szkoły, w terminie określonym w harmonogramie. […]
6. Zebrane formularze zgłaszania projektów przekazane zostaną Zespołowi Opiniującemu […], który przeprowadzi weryfikację projektów pod względem formalnym i merytorycznym oraz opracuje listę projektów podlegającą głosowaniu przez uczniów danej szkoły.
7. Z przyjętych projektów tworzona jest lista zadań, które zostaną poddane pod głosowanie uczniów. Lista zawiera tytuł projektu, opis projektu oraz szacunkowy koszt realizacji. Kolejność projektów na liście jest ułożona według kolejności wpływu projektów.

konsultacje.radom.pl

Scharakteryzuj rolę samorządności w polskiej szkole, a następnie sformułuj argumenty i kontrargumenty do tezy *Szkolny Budżet Obywatelski Miasta Radomia uczy młodzież aktywnych postaw społecznych*. W swojej pracy odwołaj się do przytoczonych materiałów źródłowych.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2023